

TRANSLATION AND INTERPRETATION STUDIESDOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-383-5-33>**COMPARATIVE ANALYSIS OF THE TRANSLATION
OF THE LITERARY TEXT****ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ
ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ****Kozmenko O. I.**

*Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor at the Department of Foreign
Philology and Translation
Volodymyr Dahl East Ukrainian
National University
Kyiv, Ukraine*

Козьменко О. І.

*доктор педагогічних наук,
професор кафедри іноземної
філології та перекладу
Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля
м. Київ, Україна*

Ievnikov O. Ye.

*Master Student
Volodymyr Dahl East Ukrainian
National University
Kyiv, Ukraine*

Євников О. Є.

*магістрант
Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля
м. Київ, Україна*

Shatalin V. D.

*Master Student
Volodymyr Dahl East Ukrainian
National University
Kyiv, Ukraine*

Шаталін В. Д.

*магістрант
Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля
м. Київ, Україна*

Переклади або не мають жодного сенсу, або їх зв'язок з оригіналами має бути тіснішим, ніж це прийнято.
Б. Пастернак

Останніми роками все більшої популярності набувають переклади англомовної новітньої художньої літератури на українську мову. Українці цінують якісний переклад і це змушує вітчизняних перекладачів вдосконалювати навички та активізувати діяльність з метою пошуку художніх засобів та прийомів, які б могли познайомити українського читача не тільки зі змістом твору, але й з його стилістичними та художніми особливостями. Як відомо,

переклад художнього твору, це не тільки процес передачі інформації з однієї мови на іншу, але це, перш за все, звернення до образного мислення читача, вплив на його почуття та емоції тощо. Автор літературного твору наповнює його різними засобами виразності, художніми образами, що саме по собі представляє велику складність для перекладача, оскільки необхідно не лише передати зміст написаного, а й зберегти емоційне забарвлення. Таким чином, від перекладача художнього тексту залежить те, як твір буде сприйнятий читачем. Проте, головним залишається питання якості перекладу, яку можна оцінити за двома критеріями: адекватність перекладу та еквівалентність перекладу [3].

Українські дослідники Р. Зорівчак, Т. Іщенко, С. Ковганюк, І. Коханська, О. Коцарев, Н. Рудницька, М. Стріха та інші вказують на важливість урахування в роботі перекладача таких особливостей, як обов'язковість знання фольклору автора; важливість семантичного підходу при перекладі, пошук глибинних закономірностей тексту оригіналу; створення повноцінного художнього тексту з його характерними особливостями.

Метою роботи є дослідити особливості якісного українського перекладу художнього твору на прикладі роману Вільяма Пітера Блетті «Екзорцист» у перекладі Віктора Морозова (Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2018) [1]. Переклад даного твору, вперше з'явився на теренах колишнього Радянського Союзу у 1991 році у журналі «Зміна», хоча сам роман було створено ще у 1971 році. Першою мовою перекладу стала – російська, якої було здійснено ще чотири переклади різними авторами у 1991, 1992, 2002 та 2016 роках. Сучасний переклад українською з'явився у 2018 році. Порівнюючи попередні переклади з українським варіантом можна зазначити якість роботи українського перекладача та проаналізувати типові помилки російських перекладачів.

Згідно з теорією перекладу, виділяють такі види помилок, як змістові помилки (перекручення інформації, неповнота або надлишковість); термінологічні (невідповідність термінам глосарію); мовні (граматичні, лексичні, орфографічні, пунктуаційні); стилістичні; культурно-специфічні (нерелевантні посилання на культурні пам'ятки, помилкове відтворення цитат, алюзій тощо) [2].

Проаналізувавши та порівнявши три варіанти перекладу з оригінальним текстом роману, можна вказати на деякі неточності, що притаманні певній епосі виходу перекладу роману та особливості вживання лексики. Варто звернути увагу на наступні розбіжності в перекладах, що вказує на різні типи перекладацьких помилок. Наприклад, один із ключових епізодів книги – це знайомство

з головним героєм книги – отцем священнослужителем Каррасом. Оскільки в сцені знайомства з головним героєм автор блискучого постмодерного роману показує його надлом, внутрішню екзистенціальну кризу – втрату любові до людей, а потім як читач з'ясовує – до Христа, дуже важливо правильно передати мотиви головного героя, його духовний стан без спотворення інформації. Радянський переклад 1991 року, епохи перебудови, сильно спотворює текст оригіналу. Відсутні мізантропні думки головного героя, його небажання бачити цю людину, а криза віри та любові, їх повернення до головного героя є основною темою роману. У розглянутому перекладі 1991 року змінюється сама суть оригіналу. Якщо в оригіналі головний герой «втомився» (couldn't bare) шукати Христа в очах безхатченки через екзистенціальну кризу внутрішню, то в перекладі 1991 року, волоцюга по замовчуванню уособлює Христа, якого не хоче бачити отче, тобто в такому перекладі втрачається лейтмотив пошуку віри [5].

Переклад 2016 року теж страждає на змістові помилки. В оригіналі чітко вказана скептична ремарка головного героя щодо Христа: «the Christ who could not be» – «Христа, якого не могло бути» [4], при цьому переклад початку двохтисячних не дає чіткого уявлення про релігійний погляд героя. У перекладі 1991 року взагалі відбувається підміна понять. Український переклад максимально точно передає «якого не могло там бути» [1], беручи до уваги дефініцію модального дієслова could. Хоча перекладач додав вказівний займенник там, пом'якшуючи невіру священника, адже в оригіналі священник вже не вірить в існування Христа в будь-якому із світів. В українському перекладі, передана стилістика неосвіченої людини, в оригіналі, автор використовує мовний засіб ератив: «I'm a Cat'lic, Faddah!» [4], тільки українській переклад повністю це передав – «Я ка'олик, о'че!» [1]. Як можна побачити, тут присутні такі помилки, як спотворення інформації, додавання зайвого, стилістичні помилки тощо.

Приклад нерозуміння контексту ми можемо побачити в наступній сцені, де мама доньки Ріган, скаржиться на «нову математику». Тут доречно сказати, що сам термін «new math» має цілком американський колорит, є символом та загальною назвою невдалої реформи точних предметів в закладах середньої освіти США у 60–80 роках ХХ століття, коли американські діти вимушені були в стислому та прискореному форматі вивчати точні науки в школах, щоби змагатися по рівню знань з радянськими школярами [6]. Для повноти розуміння контексту, при неможливості перекладу з урахуванням семантичних особливостей терміну, слід робити виноску. Якщо в оригіналі ця фраза звучить таким чином: «Oh, well, this 'new math.' Christ, I couldn't make change for the bus if...» [4], то переклад 2016 та 1991 років взагалі не передають

змісту цієї фрази. При цьому українська версія виглядає так: «Так, але ота «нова математика»... Боже, я б не змогла навіть наміняти дрібняків на автобус, якби...» [1]. Як можна побачити, перекладачі редакції роману епохи перебудови не зрозуміли контекст і відштовхувались від слів *bus and differ (make change)* «розрізняти номерні знаки», що є паплюженням змісту, адже дитина після «таких реформ» не могла рахувати, але не була при цьому розумово відсталою. Переклад 2016 року не передає повноти розуміння вислову мами доньки, через що читач може неправильно зрозуміти, перейняти думку про зайвість математики. Іншим цікавим прикладом є вислів «*see ourselves as ultimately bestia*» [4], що було перекладено як «перетворити в тварин», коли як в оригіналі, диявол лише змушує нас бачити самих себе такими. Українській переклад в цьому плані точніший: «щоб ми побачили себе насамперед як нищих і брудних тварин» [1]. Це є одна із головних ідей автору – людина сама обирає, який архетип особистості їй вибрати в тій чи іншій ситуації, як себе повести, диявол лише спокушає, трагізм ситуації полягає в тому, що людина сама перетворює себе на монстра і це, на думку П. Блетті, є справжнім жахом [5].

Отже, дослідивши переклади шляхом порівняльного аналізу, можна узагальнити, що найбільша кількість помилок (змістові, термінологічні) спостерігається в радянському перекладі, що зумовлено цензурою, ізольованістю перекладачів від живої англійської мови, при цьому у сучасному неукраїнському переклад присутні скорочення, а іноді неправильна інтерпретація лексики. При цьому, українській переклад найточніший, хоч і пом'якшує деякі вислови героїв. Таким чином, можна побачити, що в українському перекладі перекладач урахував та передав прихований зміст твору та досяг впливу на читача.

Література:

1. Блетті В. Екзорцист : роман. Харків : Книжк. Клуб «Клуб Семейн. Дозвілля», 2018. 322 с.
2. Єфименко В. А. Класифікація перекладацьких помилок та її використання для оцінки якості перекладу / В. А. Єфименко. К. : ВПЦ «Київський університет». 2011. Вип. 33
3. Рудницька Н. Переклад як засіб формування радянського канону світової літератури: ідеологічний аспект. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Філологічні науки. Мовознавство*. Луцьк, 2015. № 3. С. 48–53.
4. Blatty W. *The Exorcist*. Harper & Row Publishers, 1971. 340 p.
5. Blatty W. William Peter Blatty on why there is good in ‘the exorcist’. *America Magazine*. URL: <https://www.americamagazine.org/arts-culture/>

2019/04/05/william-peter-blatty-why-there-good-exorcist (date of access: 14.11.2023).

6. New math – wikipedia. Wikipedia, the free encyclopedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/New_Math (date of access: 14.11.2023).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-383-5-34>

**INTERJECTIONS AND EXCLAMATORY PHRASES:
CROSS-LINGUISTIC EQUIVALENTS
AND TRANSLATION SOLUTIONS**

**ВИГУКИ ТА ВИГУКОВІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ:
МІЖМОВНІ ВІДПОВІДНИКИ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ РІШЕННЯ**

Kucherenko M. V.

*Teacher at the Department of Foreign
Languages and Translation Studies
Lviv State University of Life Safety
Lviv, Ukraine*

Кучеренко М. В.

*викладач кафедри іноземних мов та
перекладознавства
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності
м. Львів, Україна*

Багатство світу емоцій відображено, перш за все, в мові та мовленні за допомогою вигуків та вигуківих фразеологізмів. Вигуки здебільшого вивчаються як одиниці з емоційною семантикою та функціонують як мовні знаки вираження індивідуального ставлення мовця до ситуації, яке викликане передусім почуттям і вдачею [2].

Емоційні вигуки – це ті, що виражають приємні почуття і переживання (радість, захоплення тощо) або неприємні чи важкі почуття, неприємний психічний чи фізичний стан – сум, страх; вигуки, що виражають емоційне реагування на факти і явища реальної дійсності (іронію, докір, недовіря, сумнів, роздумування тощо [1].

Вигуківі фразеологізми – речення й фразеологічні звороти, котрі характеризуються тим, що сприймаються як специфічна форма єдиної лексеми та відображають переважно традиційні етнічні форми сприйняття дійсності, мислення, спілкування.

Визначальними ознаками вигуківих фразеологізмів є їх конотативний характер, поліемоційність значення й обумовленість позамовними чинниками такими як: ситуація, інтонація, міміка.

До основних труднощів перекладу вигуків та вигуківих фразеологізмів належать такі: